

NATUURVISIE UTRECHT 2050

OVER DE NATUURVISIE

De Natuurvisie Utrecht 2050 is dé visie van de Utrechtse natuurorganisaties op de toekomstige inrichting van de natuur in de provincie Utrecht. Een toekomst waarin de natuur de ruimte krijgt. Een visie die verder gaat dan tijdelijke noodmaatregelen, een visie die bouwt aan duurzaam systeemherstel, integrale oplossingen en gebiedsprocessen.

De Natuurvisie Utrecht schetst de toekomst van de provincie Utrecht aan de hand van zes kerngebieden: het veenweidegebied, de laagveenmoerassen, het rivierengebied, Utrechtse Heuvelrug, Eem en Randmeren en de Gelderse Vallei. Waar liggen in deze gebieden kansen voor herstel en ontwikkeling?

Met de visie willen we bestuurders bij de provincie, Utrechtse gemeenten en waterschappen inspireren, maar ook natuurbeheerders, ontwikkelaars, boeren en bewoners. We delen dan ook graag onze kennis voor alle ontwikkelingen in het landelijk gebied.

RIVIERENGEBIED

De Nederrijn en Lek vormen samen een grootschalig en veerkrachtig riviersysteem dat functioneert als een klimaatbuffer, dat langdurige droogtes en hoge piekafvoeren weet op te vangen. Het rivierbeheer in 2050 is gebaseerd op natuurlijke processen. De levende, schone rivieren bieden ruimte aan de kleinste waterorganismen tot de grootste broedvogels. Dit dynamisch mozaïek van biotopen levert verrassing na verrassing op. Dit geldt ook voor de kleinere rivieren en stroompjes. Als blauwe aderen zijn zij de levensaders van het landschap. Op de stroomruggen groeien soortenrijke loofbossen die volop bijdragen aan de biodiversiteit, CO₂-opname en recreatie voor de bewoners.

UTRECHTSE HEUVELRUG

Op de Utrechtse Heuvelrug is de balans tussen de verschillende ecosystemen hersteld. Het gehele systeem vormt in 2050 een onmisbare bron van zuivere lucht en gezond grondwater. Op de Utrechtse Heuvelrug zelf vinden we bossen met een rijke variëteit aan boomsoorten, afgewisseld met heidegebieden, stuifzanden, droge graslanden en vennetjes. De stikstofneerslag is vrijwel tot nul teruggebracht. Voor verstoringsgevoelige diersoorten zijn er speciale rustgebieden ingericht. Het infiltratievermogen van de zuiverende zandgrond voor regenwater is toegenomen en draagt bij aan een robuust bodem- en watersysteem. Op de flanken van de stuwwal leidt het langer vasthouden van water en het herstel van de kweldruk tot een biotoop voor bijzondere planten en dieren.

VEENWEIDEGEBIED

Het open veenweidelandschap met z'n karakteristieke slagenverkaveling is een ideaal leefgebied voor weidevogels. In 2050 zien we (weer) sloten die bruisen van het leven. De sleutel tot verandering in dit gebied ligt in het waterbeheer (en het landgebruik). Door het verhogen van het grondwaterpeil ontstaat er meer (bio)diversiteit op de oevers en oeverlandjes. Ook neemt de CO₂-uitstoot van het veen af door afscherming van veenresten. In de 'klei-op-veen' gebieden ontstaat een gevarieerd landschap met bosjes, knotbomen, singels en bloemrijke graslanden. Plaatselijk komen cultuurhistorisch waardevolle grienden voor.

EEM EN RANDMEREN

Voor weidevogels is de Eempolder een belangrijk broedgebied. Door allerlei maatregelen gaat het in 2050 weer de goede kant op met deze vogels. Natuurinclusieve landbouw heeft het leefgebied van de weidevogels enorm vergroot. Natuurlijk waterpeilbeheer zorgt ervoor dat percelen natter zijn, wat insecten aantrekt en jonge kuikens in het voorjaar meer kans geeft te overleven. Ook wordt op deze manier de inklinking van de bodem tegengegaan. De waterkwaliteit is met sprongen vooruitgegaan door een lagere bemesting (extensivering) op de weilanden. Middenin de randmeren zijn eilandjes ontwikkeld. Langs de Eem en de randmeren zie je een lint van oevervegetatie ontstaan met veel riet. Riet zuivert het water en rietvogels vinden er bescherming en een veilige plek om te broeden. Op het Eemmeer overwinteren elk jaar duizenden eenden als de kuifeend, tafeleend, grote zaagbek, het nonnetje en de smient.

LAAGVEENMOERASSEN

In de laagveenmoerassen zien we in 2050 een landschap waar plassen, riet en broekbossen elkaar afwisselen. De otter, noordse woelmuis en verschillende soorten moerasvogels voelen zich (weer) thuis in dit leefgebied. Hoge waterstanden spelen hier een cruciale rol bij het beschermen en herstellen van het kwetsbare veen. Een hoog waterpeil voorkomt (verdere) bodemdaling en zorgt voor tegendruk aan het zoute kwelwater. Zo krijgt verzilting in het gebied geen kans.

GELDERSE VALLEI

Door het herstel van kleinschalige landschapselementen functioneert de Gelderse Vallei weer als de grote ecologische verbindingszone die het altijd was. Het afwisselende landschap bestaat uit houtwallen, houtsingels, poelen, (vochtige) bossen, gras- en hooilanden en kleine akkers. Samen vormen ze een ecologische verbindingroute met de Veluwe. De beekdalen krijgen een belangrijke functie voor waterberging waar beken vrij kunnen meanderen. Broekbossen en blauwgraslanden houden als een megaspons grond- en regenwater vast en voorkomen zo wateroverlast of juist uitdroging in periodes van droogte. Op de trilvenen van het Binnenveld zie je 'signaalsoorten' als het melkviooltje en het gele schorpioenmos volop groeien: een teken van een zuiver leefmilieu.

ICOONSOORTEN:

DE ZWARTE STERN	DE GROENE GLAZENMAKER	DE STEUR	DE WESPENDIEF	DE RINGSLANG	HET GENTIAANBLAUWTJE	DE EGEL
DE GRUTTO	DE NOORDSE WOELMUIS	DE ZWARTE OOIEVAAR	DE BOOMMARTER	DE GRUTTO	DE BOSBEEKJUFFER	DE LAATVLIEGER

VEENWEIDEGEBIED

EEN DUURZAAM WATERSYSTEEM MET SCHONE SPRINGLEVENDE SLOTEN

ONTWIKKELKANSEN:

Vergroot de leefgebieden voor weidevogels en ganzen (rustgebieden).

► Stimuleer natuurinclusieve landbouw.

Vergroot de groenblauwe dooradering van het landschap.

► Leg kleine landschapselementen aan.

► Herstel cultuurhistorische landschapselementen als eendenkooien, houtkaden, tiendwegen en grienden.

► Ontwikkel sloten met natuurvriendelijke oevers.

Bescherm en beheer de oeverlandjes met hun kenmerkende vegetatie van zomerklokjes en dotterbloemen langs de veen-riviertjes.

VOCHTIGE EN BLOEMRIJKE GRASLANDEN

Karakteristiek voor het westelijke deel van de provincie Utrecht zijn de veenweidepolders. Deze polders beslaan zo'n 30 procent van de provincie en zijn uniek vanwege de groene vergezichten, grasland met koeien, weidevogels, het eeuwenoude verkavelingspatroon en de waterlinies.

De problematiek van bodemdaling vraagt om een nieuw toekomstperspectief, waarbij het grondgebruik wordt afgestemd op een duurzaam watersysteem en continuïteit van natuurwaarden. Een aangepast peilbeheer is noodzakelijk om het proces van bodemdaling te verminderen of een halt toe te roepen (en een afname van de CO₂-uitstoot te bereiken). Daarnaast is er sprake van een toenemend risico op verzakking van bebouwing, schade aan infrastructuur, verdroging van natuurgebieden, een verminderde waterveiligheid en hogere kosten voor het waterbeheer.

De noordelijke veenweidegebieden (ten noorden van de Lek) bestaan hoofdzakelijk uit veen en kenmerken zich door een zeer weids, open landschap en een geordend verkavelingspatroon. De vele watergangen reguleren de waterhuishouding. De zuidelijke veenweidegebieden (ten zuiden van de Lek) bestaan uit delen met klei op veen, waardoor het landschap minder weids en open is en

bodemdaling minder sterk verloopt ten opzichte van de noordelijke veengebieden. Alle veenweidegebieden vormen, vanwege de weidsheid en natte tot vochtige omstandigheden, waardevolle leefgebieden voor weidevogels.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

De bodemdaling is afgenomen door een nieuw evenwicht dat ten goede komt aan natuur en landschap, maar ook gunstig is voor de andere functies/sectoren in het veenweidegebied. Door het verhogen van het grondwaterpeil zijn veenlagen beter beschermd en is de CO₂-emissie afgenomen. De nattere polders houden water en koolstof (veen) beter vast. Vogels en slootnatuur profiteren, temeer omdat de waterkwaliteit verder verbetert. Natuurinclusieve landbouw draagt bij dat er minder mest en milieubelastende middelen in het milieu terecht komen.

Aangrenzende natuurgebieden zijn beter beschermd doordat het verhoogde peilbeheer voorkomt dat kwelrijke waterstromen aan deze gebieden onttrokken worden. Oude veenriviertjes zijn hersteld en oevers zijn begroeid met een soortenrijke vegetatie, waardoor afkalving afneemt.

Deze groenblauwe dooradering leidt tot een aanzienlijke verhoging van de biodiversiteit. Daarnaast zorgt de nieuwe inrichting voor het langer vasthouden van water in het gebied (een toegenomen waterberging) en daarmee het verminderen van droogteschade aan de natuur.

Het karakteristieke copelandschap wint weer aan karakter, met hoge slootpeilen en veel schoon water. In en langs de sloten is het vol van leven, van watervlo tot zwarte stern. Deze springlevende sloten zorgen ervoor dat de veenbodem natter is waardoor er een aantrekkelijk leefgebied voor weidevogels ontstaat. Er is sprake van een afwisseling in natte (plasdras) tot vochtige blauwgraslanden en bloemrijke graslanden.

De grote 'open ruimten' in de provincie worden gekoesterd. Hier leeft een vitale weidevogelgemeenschap, temidden van hooilanden en bloemrijke slootkanten. Aan de randen, op de overgang naar meer kleinschalige en besloten landschappen (met name bij de gebieden met klei op veen) is er meer ruimte voor (kleine) landschapselementen. Een dooradering van bosjes, houtsingels, boomgaardjes, grienden en eendenkooien biedt verbindingsmogelijkheden.

Onze iconen

DE GRUTTO

DE ZWARTE STERN

DE WATERROOFKEVER

Onze iconen

DE NACHTEGAAL

ZOMERKLOKJE

GRIENDEN

Grienden zijn in cultuur gebrachte vegetaties die vooral bestaan uit verschillende (gecultiveerde soorten) wilgen en of es. Een griend kan jaarlijks afgesneden worden (snijgriend) of om de drie jaar tot op de stobbe worden afgezet (haggriend). De eenjarige takken van de snijgriend werden vroeger gebruikt om manden te vlechten of als bindhout. Het meerjarige hout van de (essen) haggrienden werd gebruikt als rijshout voor waterbouwkundige werken of als bonenstaken voor de moestuin. Grienden zijn o.a. karakteristiek voor de gemeente Vijfheerenlanden: hier ligt het grootste binnendijkse griendcomplex van Nederland.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

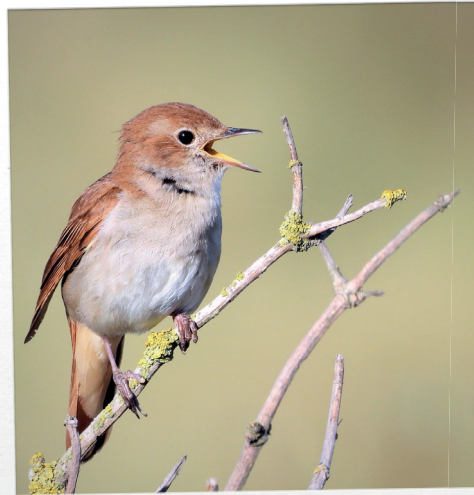
De waardevolle cultuurhistorische grienden zijn onderdeel van een samenhangend ecologisch netwerk in het veenweide- en rivierengebied. Het zijn bovendien waardevolle genenbronnen van oude, gecultiveerde wilgensoorten. Door fasering in beheeractiviteiten, waterhuishouding en/of getijdenwerking wordt diversiteit in de grienden gestimuleerd.

De grienden zijn rijk aan insecten en vogels, maar kennen ook waarde voor soorten als het zomerklokje. Een vogel als de nachtegaal zal zich thuisvoelen in de grienden. Aanvullend op de grienden is in het meer besloten veenweidegebied (klei op veen) ruimte voor bosuitbreiding (essen-iepenbos). Dit dient afgestemd te worden op de lokale landschapswaarden en -structuur.

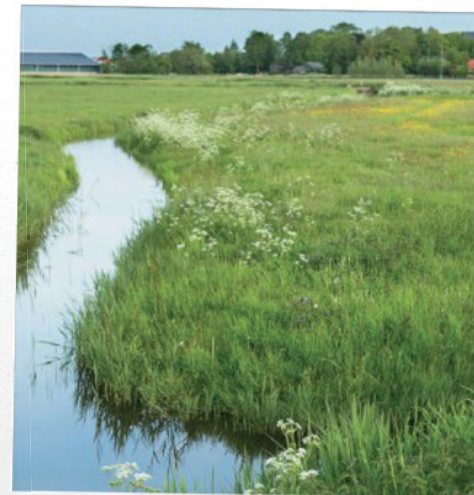

▼
GRIENDEN

▼
DE NACHTEGAAL

▼
BLOEMRIJKE GRASLANDEN

▼
ZOMERKLOKJE

“In en langs de sloten is het vol van leven, van waterho tot zwarte stern.”

▼
KNOTBOMEN

▼
DE GRUTTO

ONTWIKKELKANSEN:

Breid het areaal laagveenmoerassen uit door gebieden samen te voegen en nieuwe laagveenmoerassen te ontwikkelen.

- ▶ Samenvoeging van verbrokkelde peilvakken maakt de laagveenmoerassen robuuster.
- ▶ Alle verlandingsstadia van het laagveen zijn aanwezig waardoor de biodiversiteit toeneemt.

Verminder vermesting en verzuring van laagveenmoerassen.

- ▶ Aangetaste laagveenmoerassen worden 'teruggezet' naar jongere verlandingsstadia.
- ▶ Lokaal ontwikkelt zich weer jong hoogveen.

Benut schoon kwelwater en neerslagwater.

- ▶ Een hoger en variabel waterpeil zorgt ervoor dat moerassen schoon grondwater en neerslagwater beter vasthouden.
- ▶ Peilschommelingen bieden kansen voor vogels als rallen, reigers en rietzangvogels.

Win grondwater benedenstrooms van de wetlands.

- ▶ Kwelvoeding van de moerassen wordt niet langer gebruikt voor grondwaterwinning en beregening.
- ▶ Het water kan zo eerst zijn werk doen in de natuurgebieden.

Stop de bodemdaling en peilverlaging rond de laagveenmoerassen.

- ▶ Laaggelegen gebieden rond de moerassen (veenweiden) worden als overgangsgebied beheerd.
- ▶ De waterpeilen zijn blijvend hoog zodat er geen water meer wordt onttrokken aan de laagveenmoerassen.

Zorg voor natuurlijke overgangen naar de flanken van de heuvelrug.

- ▶ Stimuleer migratie van dieren door verbindingzones aan te leggen tussen droge en natte leefgebieden.

Wijs recreatiezones aan in het laagveenmoeras.

- ▶ Zorg voor een scheiding tussen recreatieve functies en natuur.

Ontwikkel (nieuwe) moerasbossen.

- ▶ Moerasbossen zijn relatief gemakkelijk te ontwikkelen en kunnen zo een bijdrage leveren aan de Utrechtse bossenstrategie.

Maak de waterlinie beter 'leesbaar' in het landschap.

- ▶ De waterlinie is in essentie een moeras-linie. Door gericht natuurherstel in de Oostelijke Vechtplassen kan dit weer beter zichtbaar worden in het landschap.

LAAGVEENMOERASSEN

**RALLEN, REIGERS EN RIETZANGES: BIODIVERSITEIT
ÈN KLIMAATBUFFERING DOOR VERLANDING**

KWELMOERASSEN DICHTBIJ HEUVELRUG

De moerassen bij Tienhoven, Westbroek, Maarsseveen en Maarssen sluiten aan bij de uitgestrekte laagveennatuur van Loosdrecht, Ankeveen, Kortenhoef en uiteindelijk het Naardermeer in Noord-Holland. Het is het op een na grootste laagveenmoeras van Nederland, een gebied dat bovendien nog onbebouwde overgangsgebieden kent richting de Utrechtse Heuvelrug. Daar komt ook het schone kwelwater vandaan dat de levensader vormt voor de Oostelijke Vechtplassen. Deze levensader is sinds 1970 verstopt geraakt en vervuild. De moerasgebieden zijn versnipperd en verzadigd met meststoffen uit de lucht en het water. Die combinatie heeft geleid tot een versnelde verlanding en veroudering van de moerassen. Juist de oudere verlandingsstadia, broekbossen en veenmosvegetaties, zijn gevoelig voor verruiging en verzuring.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Kwel uit de Heuvelrug, de levensader, is gedotterd. Dotterbloemen keren terug, samen met tal van andere soorten die alleen in schoon zoet (kwel)water kunnen overleven. Een complete reeks aan verlandingsstadia komt zo weer tot ontwikkeling, van open plassen en petgaten tot trilvenen en broekbossen of juist jonge hoogvenen. De otter verschalkt een grote modderkruiper en purperreigers spelen kat en (noordse woel) muis. De kwelgevoede moerassen zijn groter, robuuster en beter verbonden.

Het watersysteem wordt integraal beheerd: bovenstrooms van de moerassen, op de overgang naar de Utrechtse Heuvelrug, komt een einde aan diepe grondwaterontrekking, beregening en ontwatering (diep insnijpende sloten). Vervuiling wordt hier voorkomen. Benedenstrooms van de moerassen kan zo schoon water worden gewonnen nadat het zijn werk in de laagveenmoerassen heeft kunnen doen. Broekbossen kunnen zich uitbreiden, zowel in deze Vechtzone, met een stinze flora passend bij de landgoederen, als in het brede overgangsgebied naar de Heuvelrug. Tussen Heuvelrug en moerassen kunnen grotere dieren weer makkelijk migreren, zoals de das nu al doet. In hun pels en poep liften zaden en kleine diertjes mee. In hun kielzog genieten wandelaars en fietsers van dezelfde afwisseling.

MOERASSEN

In het noordwesten van de provincie Utrecht ligt een snoer van laagveenmoerassen: de natte as of groene ruggengraat. Het gaat om Botshol, Vinkeveen en Gagel, met overgangen naar kletsnatte veenweiden zoals Demmerik en Bovenlanden. In Waverhoek en Marickenland wordt weer moerasnatuur hersteld die een eeuw geleden is 'drooggemaakt'. Voor al deze Groene Hart-moerassen geldt dat ze aangewezen zijn op aanvoerwater uit de boezem van oude veenriviertjes. Door steeds nieuwe peilverlagingen in de omgeving, vooral in de droogmakerijen, hebben de moerassen in de afgelopen decennia meer en meer aanvoerwater nodig. Dat boezemwater verslechtert van kwaliteit doordat de droogmakerijen steeds meer water inbrengen met een vervuild en brakkig karakter. In Botshol en Vinkeveen zijn daarom defofateringsinstallaties gebouwd. Meer fundamentele oplossingen zijn noodzakelijk. De peilverlagingen in de omgeving moeten worden gestopt en waar mogelijk verhoogd. De natuur reikt hier de oplossing voor aan: klimaatbuffers in de zakkende delen. Deze kunnen tevens worden gebruikt om de samenhang in het snoer van moerassen te herstellen.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

De laagveenmoerassen in het centrale Groene Hart veren op. Dit geldt niet alleen de natuur maar ook de hydrologie. De moerassen blijven afhankelijk van aanvoerwater, minder dan eerst, omdat neerslag beter wordt vastgehouden en doordat waterverliezen naar de omgeving worden beperkt. De explosie van waterpeilverschillen en -peilvakken in het gebied als geheel (natuur, landbouw en dorpen) wordt omgebogen naar een situatie met peilen die gefixeerd zijn of verhoogd worden. De sterkst dalende gebieden in het landschap worden omgezet in moeras, waardoor de veenbodem weer kan groeien, broeikasgassen worden vastgelegd en water wordt gebufferd. Natuurlijke 'moerasbewoners' profiteren volop van de nieuwe leefgebieden en de goede waterkwaliteit, de zwarte stern en de otter.

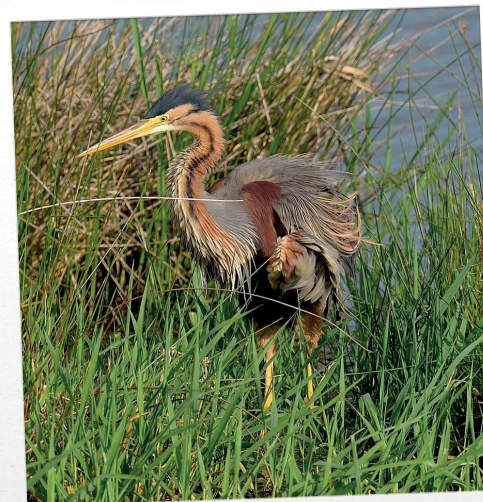
De verbindingen tussen de laagveenmoerassen komen eindelijk tot stand. Dit sluit aan op eenzelfde ontwikkeling die in Flevoland, Noord-Holland en Zuid-Holland in gang is gezet. De provincie Utrecht besteedt extra zorg aan ecologische verbindingen in gebieden met veel barrières zoals de snelweg A2, het Amsterdam-Rijnkanaal en de Vecht. Veel winst kan worden geboekt in delen van het natuurnetwerk waar intensieve waterrecreatie plaatsvindt, maar waar nog geen (natuur)beheerder actief is. Door de handen ineen te slaan kunnen de natuurkwaliteiten van deze gebieden eenvoudig worden verhoogd. Ook de recreant profiteert: kijken naar een otter is leuker dan naar een bruine rat. En dat geldt ook voor een sloepocht die een uitkijktoren aandoet met uitzicht over het aanliggende veenweidereservaat.

▼
DE ZWARTE STERN

*“Dotterbloemen keren terug,
samen met tal van andere soorten
die alleen in schoon zoet (kwel)
water kunnen overleven.”*

▼
DE PURPERREIGER

▼
TIENHOVENSE PLASSEN

▼
KWELMOERASSEN DICHTBIJ HEUVELRUG

▼
LAAGVEENMOERASGEBIED

▼
MOERASSEN

RIVIERENGEBIED

VOLOP VEERKRACHTIGE RIVIERNATUUR

ONTWIKKELKANSEN:

Verruim overstromingsvlakten en herstel (rivier)kwel.

Zorg voor grootschalige natuurontwikkeling van de uiterwaarden van de Nederrijn en de Lek.

Stimuleer de ontwikkeling van soortenrijke bossen langs de rivieren (Utrechtse bossenstrategie).

Herstel en versterk ecologische verbindingzones tussen binnendijkse en buitendijks gebieden.

- ▶ Hef barrières op voor vismigratie.
- ▶ Zorg voor een natuurvriendelijke inrichting van de monding van kleine wateren.

WAARDEVOL RIVIERWATER

De Nederrijn en een deel van de Lek zijn gestuwd. Stroomafwaarts van de stuw Hagestein is de Lek vrij afstromend en zien we getijde-invloed. De waterverdeling richting de IJssel en de Randmeren wordt via de stuwen gereguleerd en rivierwater wordt benut om het regionale (zoet) watersysteem te voeden. Met name in het westen van het land, dat onder NAP ligt, is dit 's zomers van groot belang om verdroging en verzilting tegen te gaan.

Een natuurlijk rivierensysteem is internationaal van grote betekenis: de Nederlandse delta vormt een uniek onderdeel van het stroomgebied van de Rijn. De aquatische biodiversiteit vormt daarvoor de basis: algen, waterinsecten en vissen. De basis van het systeem is echter nog niet op orde: de waterkwaliteit en de aquatische biodiversiteit zijn onvoldoende. Door de aanleg van vispassages bij de stuwen kunnen trekvisen, zoals zalm, weer migreren.

TOEKOMSPERSPECTIEF (2050)

Waar het kan, zijn natuurlijke processen hersteld die kenmerkend zijn voor het rivierecosysteem. Dát is de sleutel voor herstel én voor duurzaam rivierbeheer. Voor de Nederrijn gaat het om laag dynamische natuur. Water wordt gedoseerd afgevoerd en langer vastgehouden in de verruimde uiterwaarden: in gegraven geulen en in overstromingsvlaktes die als klimaatbuffers dienen. Er is voldoende ruimte om piekafvoeren op te vangen, maar ook voldoende mogelijkheid om droogte te bufferen. De rivier is schoon. Er is in het rivierbed, de oevers en in de uiterwaarden voldoende variatie voor het ontstaan van gezonde populaties algen, waterinsecten en vissen: de basis van de voedselketen. Barrières voor vismigratie zijn opgeheven en er zijn ecologische verbindingen met binnendijkse gebieden, bijvoorbeeld bij de inlaat of monding van kleinere rivieren.

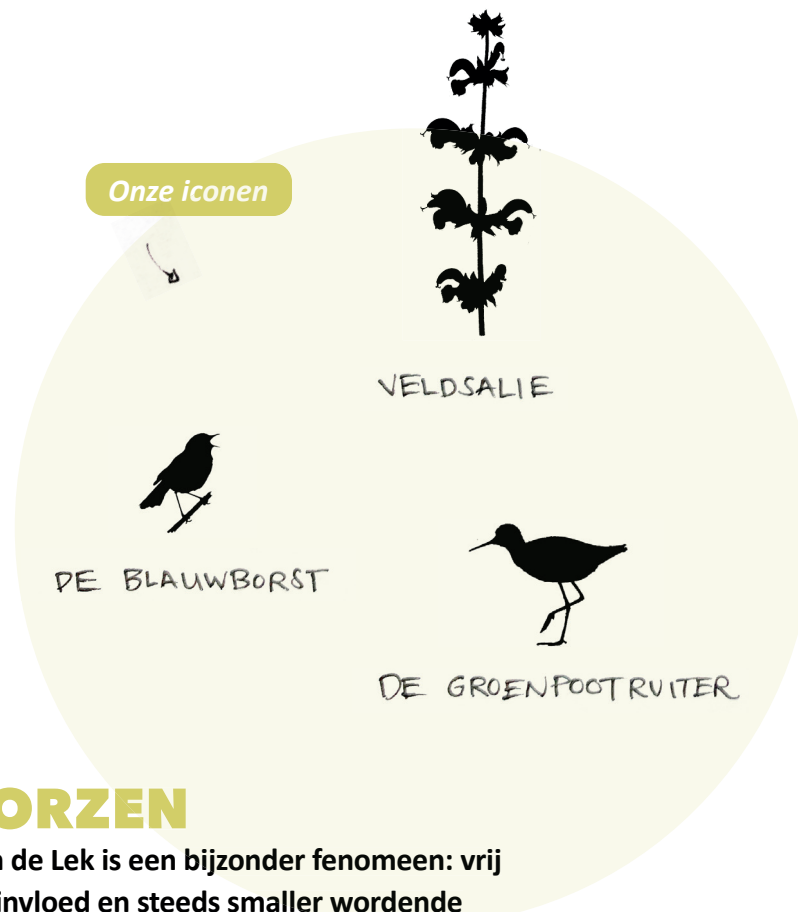
EEN ROBUUST MOZAÏEK

De grote variatie aan glanshaverhooilanden, stroomdalvegetaties, ooibos, rietmoerassen, ruigtes, oevers en onderwaternatuur herbergt een ongelooflijke soortenrijkdom. Door natuurontwikkeling is de kennis over het functioneren van het rivierecosysteem flink toegenomen en worden kansen benut, maar er zijn nog ontbrekende schakels en versturende elementen.

TOEKOMSPERSPECTIEF (2050)

Van de Grebbeberg tot aan Willige Langerak is een grootschalig, aaneengesloten natuurgebied ontstaan met volop afwisseling. De schaal en kwaliteit bieden ruimte aan soorten als de zeearend en otter. Specifieke gebiedskenmerken worden benut, waardoor in de ene uiterwaard grote grazers de hoofdrol spelen en op andere plekken kleinschaliger beheer plaatsvindt. Opkwellend kalkrijk grondwater uit de Heuvelrug en rivierkwelwater worden benut voor de ontwikkeling van kwelgraslanden, rietmoeras en rivierkwelgeulen. Variatie in watertypen leidt op deze manier weer tot variatie in natuur. De basis is het herstel van de landschapsecologische relaties, wat leidt tot een gezond, duurzaam en rijk rivierecosysteem.

GETIJ EN GORZEN

Het ongestuwde deel van de Lek is een bijzonder fenomeen: vrij afstromend, met getijde invloed en steeds smaller wordende uiterwaarden. Stroomafwaarts vanaf Schoonhoven wordt de Lek een zoetwatergetijderivier, maar de kenmerken daarvan zijn er al eerder; ook bij Nieuwegein en Vianen is er invloed van het getij. Dat is onder meer terug te zien in de samenstelling van de vissenspopulatie: jonge bot en zeeprk komen (sporadisch) in dit riviertraject voor. Door golfwerking, veroorzaakt door de intensieve scheepvaart, treedt er momenteel veel erosie op van de zandige oevers, ten koste van waardevolle en soortenrijke stroomdalvegetaties.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

De inrichting van de uiterwaarden is geïnspireerd op de getijdewerking: getijdegeulen, gorzen en droogvallende slikken. De gorzen zijn belangrijk als voedsel-, rust- en broedgebied voor vele soorten vogels, de droogvallende slikken langs de oevers van de geulen trekken veel voedsel zoekende steltlopers. Delen van de uiterwaarden kennen bijzondere aardkundige waarden, kleinschalig reliëf en cultuurhistorische waarden: die blijven behouden en vormen mede de basis voor natuurherstel. Natuurlijke oevers en rivierhout bieden bescherming tegen erosie en zorgen voor nog meer biodiversiteit.

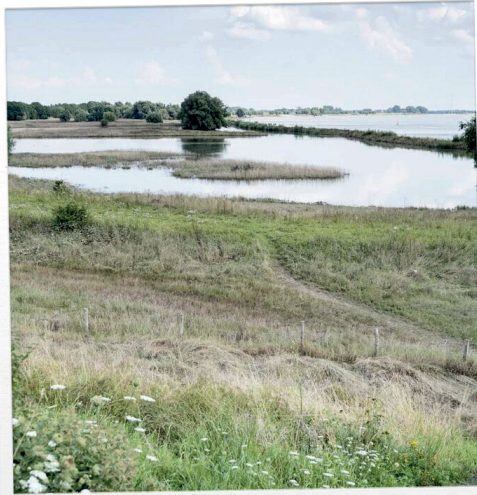
RIVIERBOS

Naast grote rivieren als de Nederrijn en de Lek vind je in de provincie Utrecht een groot aantal kleinere rivieren als de Kromme Rijn, de Vecht en de Hollandse IJssel. Bijzonder zijn ook veenriviertjes als de Angstel en Gein. De Vecht en Kromme Rijn zijn bekend vanwege de landgoederen op de stroomruggen, vaak met rijke parkbossen met typische voorjaarsflora en restanten essenhak-hout. Kenmerkende ooibossen langs de Nederrijn zijn vrijwel uit het systeem verdwenen.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

De stroomruggen van de kleinere rivieren zijn bijzonder geschikt voor soortenrijk, rivierbegeleidend bos. Dit bostype ontwikkelt zich relatief snel tot mooi, klimaatbestendig bos, bijvoorbeeld in de directe omgeving van dorpen. De kleine rivieren zijn de blauwe aders: schoon water, rijk waterleven en natuurrijke oevers, ook in stedelijk gebied. In de uiterwaarden gaat het om ooibos (zacht- en hardhout), met internationale betekenis. In stroomluwe delen als de (vergrote) uiterwaarden ontstaan mogelijkheden voor dit type bos. Kenmerkende diersoorten zijn o.a. boomkikker, wielewaal, zwarte ooievaar en bever.

▼ **UITERWAARDEN**

▼ **DE BOOMKIKKER**

▼ **VELDSALIE**

▼ **DE BLAUWBORST**

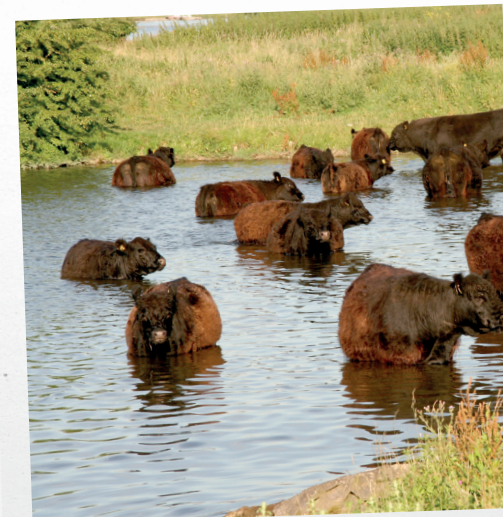
“De inrichting van de uiterwaarden is geïnspireerd op de getijdewerking: getijdegeulen, gorzen en droogvallende slikken.”

▼ **DE OTTER**

▼ **OOIBOS**

▼ **DE BLAUWE KAMER**

UTRECHTSE HEUVELRUG

EEN GEZOND BOS-ECOSYSTEEM IN TOPCONDITIE

ONTWIKKELKANSEN:

Maak het bodem- en watersysteem leidend.

- ▶ Benut alle gradiënten in bodem en water.
- ▶ Verminder stikstofdepositie (eutrofiëring en verzuring).

Stop nieuwe drinkwaterwinning(en) uit grondwater.

- ▶ Stap over naar drinkwaterwinning uit oppervlaktewater (rivieren).

Vorm eentonige naaldbossen om naar gevarieerde en gemengde loofbossen.

- ▶ Zorg voor alle levensstadia van een gezond bos-ecosysteem.

Houd regenwater (langer) vast in de bovenstroomse inzijsgebieden.

- ▶ Vergroot de sponswerking.
- ▶ Verminder snelle afstroming.

Zorg voor een robuuste ecologische verbindingszone tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe.

- ▶ Leg een ecoduct aan bij Terschuur.

Richt rustgebieden in voor dieren.

- ▶ Wijs recreatieve zones aan en zorg voor recreatieve routes (In lijn met het provinciaal Programma Groen Groeit Mee).
- ▶ Zorg voor uitbreiding van bos in de rustgebieden.

BOS

De Utrechtse Heuvelrug is rijk aan gevarieerde, gemengde bossen met open, droge terreinen, nattere delen en overgangsgebieden (gradiënten). Het bos-ecosysteem functioneert goed als leefgebied voor vele soorten flora en fauna, waarbij vogels en (grote) zoogdieren eruit springen. De wolf bezoekt de bossen incidenteel. Buitenplaatsen en landgoederen, vaak op de flanken, voegen een eigen biotoop toe.

TOEKOMSPERSPECTIEF (2050)

De Utrechtse Heuvelrug (stuwwal) is altijd de grote watermachine (waterreservoir) van de provincie Utrecht geweest: regenwater infiltreert in de zandbodem en vult zo na enige tijd de grote, grondwaterbel aan. Dat ondergrondse water is van essentieel belang voor de zoetwatervoorraad, maar ook voor de lager gelegen gebieden waar het opwelt als schoon kwelwater van uitstekende kwaliteit. De watermachine van de Utrechtse Heuvelrug werkt in onze tijd niet meer. Er infiltreert te weinig water om de ondergrondse waterbel aan te vullen. Ook wordt het (regen)water op de flanken te snel afgevoerd. Dit leidt tot verdroging van de grond en tot uitputting van de (zoete) grondwatervoorraad. Een ander probleem waar de Utrechtse Heuvelrug mee te maken heeft, is verzuring, vermesting en vergiftiging van de bos- en heidebodems. Een gezond water- en bodemsysteem is voor de bossen, het op een na grootste bosgebied van Nederland, van groot belang. Voldoende schoon (hang)water, is voor bomen en andere planten een levensvereiste. Klimaatverandering drukt ons met de neus op de feiten: we moeten op een andere manier met dit kostbaar water en onze bossen omgaan. Droogte, beperkte infiltratiemogelijkheden, snelle waterafvoer en waterwinning vragen om aandacht. Systeemherstel betekent voor de Utrechtse Heuvelrug in essentie dat de watermachine weer soepel draait en dat vervuilingsbronnen worden opgeheven. Dat is een belangrijke sleutel voor een compleet stuwwal-ecosysteem met benutting van volledige landschapsgradiënten. De ruggengraat van dit ecosysteem wordt gevormd door grotere boscomplexen, met jong én oud gemengd bos, met een groot aandeel inheems loofbos en een levende bosbodem.

Onze iconen

Onze iconen

DROGE EN NATTE HEIDE

Het besloten boslandschap van de Utrechtse Heuvelrug wordt op een aantal plekken onderbroken door open heideterreinen en (restanten) van stuifzanden. Het grootste stuifzandcomplex waar het zand nog enigszins vrij kan stuiven zijn de Lange en Korte Duinen. Natte heide komt voor op plekken met een ondoordringbare bodemlaag of plekken waar het zand diep is weggestoven. Daar vind je soms vennen, die in een zwerm verspreid over de Utrechtse Heuvelrug liggen. Deze parels van biodiversiteit gaan in kwaliteit snel achteruit door grote schommelingen van het grondwaterpeil en verzuring door stikstofdepositie.

TOEKOMSPERSPECTIEF (2050)

Een vitaal heidelandschap draait om meer dan alleen 'paarse heide': alle ontwikkelingsstadia van het kruidenrijke heidelandschap

moeten aanwezig zijn, van kaal zand tot structuurrijke oude heide. Het zoemt er van de insecten, het ritselt van de zonnende reptielen en een groot scala aan zang- en roofvogels maakt gebruik van het open landschap en de geleidelijke overgangen naar het bos. Door afname van de stikstofuitstoot zijn eutrofiërende en verzurende effecten sterk verminderd. De droge heideterreinen op de militaire oefenterreinen van Hart van de Heuvelrug zijn intact en worden goed beheerd. Via corridors en vlinderbanen zijn de afzonderlijke terreinen met elkaar verbonden. In de natte heideterreinen is het grondwaterpeil in de zomer voldoende hoog, zodat er geen verdroging optreedt. Dit kleinschalige mozaïek van gewone dophei, open, zandige stukken, kruidenrijke vegetaties, kleine vennetjes en vennen, is een aantrekkelijk leefgebied voor soorten als de levendbarende hagedis.

Onze iconen

DE DAS

DE VELDLEEUWERIK

DE WESPENDIEF

DE KOMMAVLINDER

DROGE SCHRAALLANDEN, AKKERS EN ENGEN

Op de zandige zuidhellingen van de stuwwal en in zandgroeves komen bijzondere vegetaties voor die alleen groeien op voedselarme zandbodems: de droge schraallanden. Het grootste schraallandcomplex van de provincie is de Vliegbasis Soesterberg: een refugium voor zeldzame soorten als de veldleeuwerik, kommavlinder en allerlei zandbijen. Een deel van de historische engen, o.a. op de flanken, is in gebruik als (natuur) akker met bedreigde akkerkruiden en de insecten die daarvan afhankelijk zijn.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Samen met het bos en de heideterreinen, vormen de schraallanden en (natuur)akkers een gezond boslandschap. Rust, ruimte en voedsel zijn gegarandeerd. De kruidenrijke natuurakkers, met een veelheid aan graanrassen, zijn voedselleverancier voor insecten, (akker)vogels en kleine zoogdieren. Omdat de bodem van de schraallanden niet meer belast wordt door een te veel aan voedingsstoffen, komen voedselarme plantensoorten hier tot hun recht. Vliegbasis Soesterberg functioneert als kraamkamer: soorten verspreiden zich van hieruit via faunapassages en ecologische verbindingen over de Utrechtse Heuvelrug. Alle biotopen vullen elkaar aan, zodat er overal ruimte is voor planten en dieren om zich voort te planten, te verspreiden, te broeden, op te groeien, te spelen, te rusten, foerageren, jagen en sterven.

NATTE FLANKEN

In het overgangsgedebiet van de Utrechtse Heuvelrug naar de lager gelegen gebieden liggen de buitenplaatsen van de Stichtse Lustwarande; buitenplaatsen die het voorhanden kwelwater benutten voor (de aanleg van) sprengen en slingerende vijverpartijen. Hier liggen kansen voor kwelgevoede graslanden en broekbossen. Door de snelle waterafvoer worden die bij het huidige waterbeheer momenteel niet benut. Op de flanken liggen ook belangrijke verbindingen naar nog nattere natuur, op de klei en in het veen. Deze verbindingen zijn nu nog afgesneden. Voor sommige, (grotere) dieren is het herstel van deze verbindingen heel belangrijk omdat op deze wijze een vergroting van hun leefgebied ontstaat.

Onze iconen

DE KAMSLAMANDER

DE WATERSPITSMUIS

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Meer infiltratie en het langer vasthouden van (kwel)water is een speerpunt. Door herinrichting van het watersysteem, waarbij de afvoersnelheid wordt verminderd, kan het gebufferde grondwater beter worden benut door de natuur. Dat biedt kansen voor een mozaïek van natte hooilandjes, vochtige (broek)bossen en schone sloten met soortenrijke oevers. De natte flanken zijn onderdeel van het herstel van de natuurlijke 'watermachine' en functioneren als spons: water wordt langer vastgehouden en verdroging wordt zo tegengaan. Natuurverbindingen op de flanken zijn hersteld, denk bijvoorbeeld aan de Elster Buitenwaarden.

▼ **DROGE HEIDE**

▼ **DE BOOMMARTER**

▼ **DROGE SCHRAALGRASLANDEN**

▼ **DE LEVENDBARENDE HAGEDIS**

▼ **AKKERS EN ENGEN**

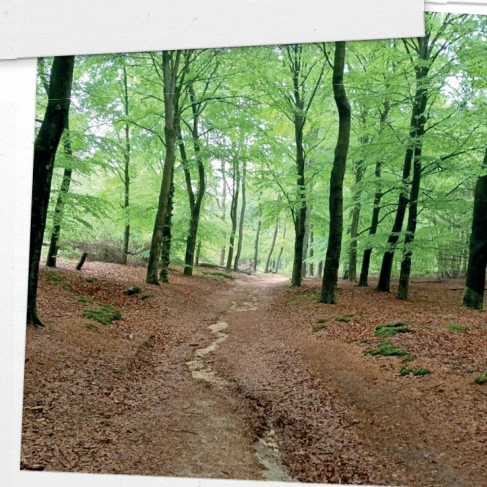
▼ **NATTE HEIDE EN VENNEN**

▼ **DE VELDLEEUWERIK**

▼ **LANDGOEDEREN**

▼ **BOS**

“Het zoemt er van de insecten, het ritselt van de zonnende reptielen en een groot scala aan zang- en roofvogels maakt gebruik van het open landschap en de geleidelijke overgangen naar het bos.”

EEM & RANDMEREN

EEN PARADIJS VOOR WEIDEVOGELS EN WINTERGASTEN

ONTWIKKELKANSEN:

Verhoog het waterpeil.

- ▶ Voorkom zo verdere (droogte)schade aan de natuur.
- ▶ Ga verdere bodemdaling tegen.
- ▶ Creëer gunstige condities voor weidevogels.

Vergroot het leefgebied van weidevogels (leefgebied open grasland).

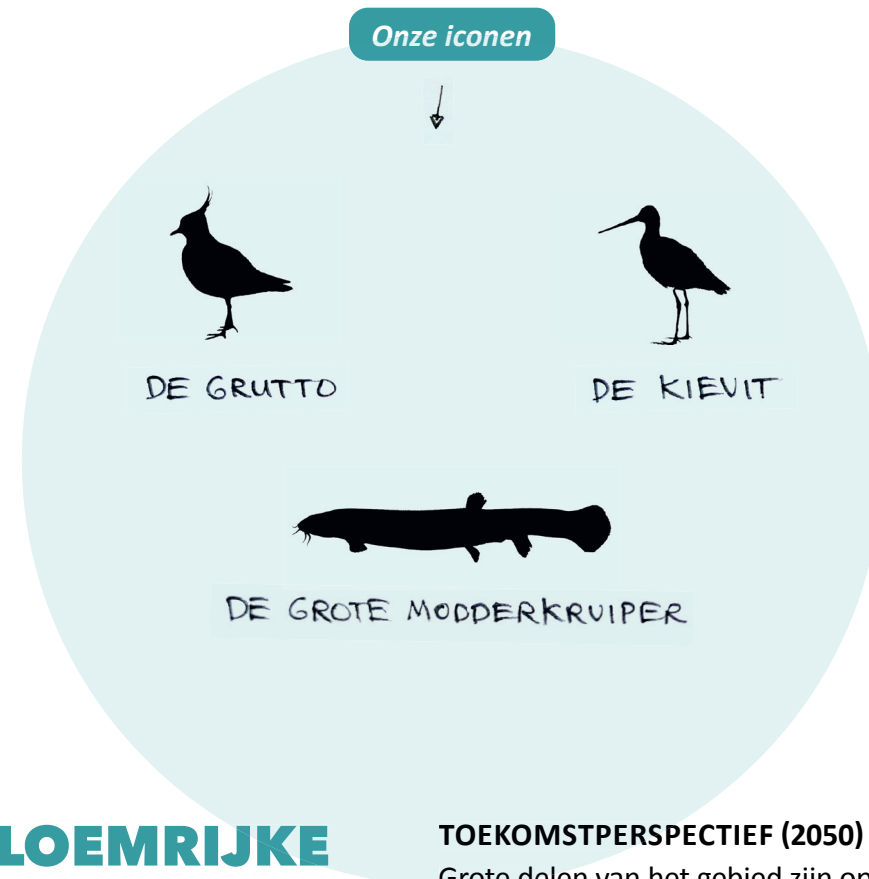
- ▶ Stimuleer natuurinclusieve landbouw.

Ontwikkel natuurvriendelijke oevers langs sloten en weteringen.

Ontwikkel vogeleilanden in de randmeren.

Verminder grondwateronttrekking en ontwikkel kwelafhankelijke vegetatie.

VOCHTIGE EN BLOEMRIJKE GRASLANDEN

Het open slagenlandschap van de Eempolder is uniek.

De lage ligging, de invloed van de (voormalige) Zuiderzee, het veen en de kwel afkomstig van de Utrechtse Heuvelrug zorgen voor een hoge grondwaterstand in het gebied van de Eem en Randmeren. Het landschap wordt gekenmerkt door een strakke verkaveling met veel sloten en weteringen. Het is het meest waardevolle weidevogelgebied van de provincie Utrecht met populaties kievit, grutto, scholekster en tureluur. Dat komt door een verhoogd waterpeil, plasdras en (agrarisch) natuurbeheer afgestemd op het broedseizoen van de weidevogels. Ook in het najaar vinden vogels als plevieren, wulpen, snippen, zwanen en ganzen hier voedsel en rust.

In dit gebied liggen grote kansen om de natuurwaarde te verhogen. Dit heeft te maken met het huidige waterpeil. De natuur heeft baat bij het herstellen van het halfnatuurlijk systeem en het (periodiek) handhaven van een hoog waterpeil.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Grote delen van het gebied zijn optimaal ingericht voor weidevogels, conform de uitgangspunten van Aanvalsplan Grutto (2020). Het huidige areaal is flink uitgebreid. Het waterpeil is verhoogd en er is een robuust leefgebied ontstaan, met volop voedsel, een goede vegetatiestructuur en voldoende plas-dras. Het broedsucces is verzekerd omdat er een duidelijke keuze is gemaakt voor weidevogelbeheer; optimaal leefgebied met rust, veiligheid en beschikbaar voedsel, waarbij kuikens kunnen opgroeien tot volwassen vogels. Het kerngebied wordt omringd door graslandpercelen met natuurinclusief agrarisch beheer, wat leidt tot versterking van het leefgebied. Ook andere soorten, waaronder amfibieën, insecten en de grote modderkruiper profiteren hiervan.

Onze iconen

OEVERS & EILANDEN

De monding van de Eem in het Eemmeer is een open verbinding. De opstuwende werking van de Zuiderzee had invloed tot diep in het achterland. Hierdoor is langs de rivier de Eem veel zeeklei afgezet. Deze kleilagen bieden nu (enige) weerstand tegen opkwellend en inzijgend water. Dit zorgt voor een unieke overgangsgebied (gradiënt) in grond- en oppervlaktewater en leidt tot een bijzondere flora en fauna langs de rivier. In het verleden zijn er diverse dijkdoorbraken geweest, waarvan 'de wielen' nog steeds zichtbaar zijn.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Het water in het gebied is schoon en er is een natuurlijker peilbeheer. In de Randmeren zijn eilanden ontwikkeld; zowel eilanden met een open karakter als begroeide eilanden. Deze 'vogeleilanden' vormen stapstenen richting Flevoland, en zijn van belang voor talrijke vogels. De eilanden bieden slaapplekken voor watervogels en er zijn broedplaatsen voor de visdief, kokmeeuw, zwartkopmeeuw en lepelaar. Ruigere delen (op andere eilandjes) bieden broedplaatsen voor de grote en kleine zilverreiger en zeearend. In de rietzomen van het Eemmeer leven roerdomp, kwak en woudaap. De kroeskoppelikaan verkent het gebied, omdat er voldoende vis voorkomt. Het gebied is ook aantrekkelijk voor diverse wintergasten. In de rietkragen langs het Eemmeer zijn onder andere eenden als nonnetje, grote zaagbek en brilduiker te vinden. Er zijn duidelijke keuzes gemaakt wat betreft zonering van natuur en recreatie. In het Natura 2000-gebied van het Eemmeer vindt geen recreatie meer plaats.

Onze iconen

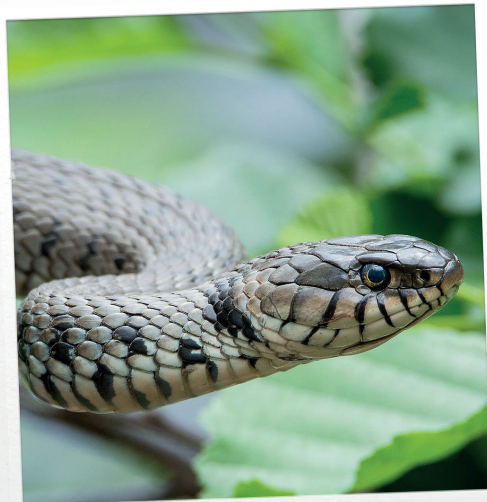
SOORTENRIJKE SCHRAAL- LANDEN

In het overgangslandschap tussen de Eempolders en de Utrechtse Heuvelrug ligt een bijzonder kwelgebied. Deze kwelzones aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug vormen waardevolle gebieden die een overgang vormen naar de zeer open Eempolders. Het grondwater komt hier aan de oppervlakte (kwel) en zorgt voor een uiterst diverse en zeldzame plantengroei. Van belang is dat deze gebieden voldoende gevoed zijn door het grondwater en dat wateronttrekking op de flanken wordt teruggeschroefd. Kleinschalig landschap met de groene dooradering, is (deels) verloren gegaan; er resteren alleen nog kenmerkende sleedoornstruwelen. In deze overgangsgebieden van hoge zandgronden naar veen- en kleigronden is sprake van een kleinschaliger landschap.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Door het verminderen van grondwateronttrekking (drinkwaterwinning uit oppervlaktewater) op de Utrechtse Heuvelrug neemt de watervoorraad (en kweldruk) toe. Samen met een aangepaste inrichting om water zo lang mogelijk vast te houden in het gebied, zijn de condities voor kwelafhankelijke vegetaties aanzienlijk verbeterd. Het kleinschalige karakter van het landschap is hersteld met groene dooradering van o.a. sloten met waterwilier, bloemrijke, kwelgevoede graslanden en (sleedoorn)struwelen. Het schone kwelwater wordt optimaal benut.

▼ **RINGSLANG**

▼ **DE ROERDOMP**

“De vogeleilanden bieden slaapplaatsen voor watervogels en er zijn broedplaatsen voor de visdief, kokmeeuw, zwartkopmeeuw en lepelaar.”

▼ **DE GRUTTO**

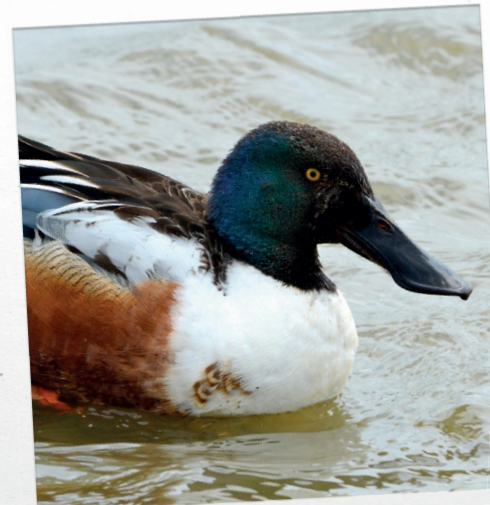
▼ **VOCHTIGE EN BLOEMRIJKE GRASLANDEN**

▼ **DE GROTE MODDERKUIPER**

▼ **DE KIEVIT**

▼ **SLOBEEND**

▼ **OEVERS EN EILANDEN**

GELDERSE VALLEI

UITWISSELING VAN POPULATIES IN EEN SAMENHANGEND ECOLOGISCH NETWERK

ONTWIKKELKANSEN:

Geef beeklopen meer ruimte en herstel zo het waterbergend vermogen.

Ontwikkel bloemrijke ruigten en brede zones met broekbossen langs de beken.

► Brede zones werken als buffer tegen mest en bestrijdingsmiddelen.

Versterk de groenblauwe dooradering in de Gelderse Vallei door het aanleggen van kleine landschapselementen.

► Dit geldt in het bijzonder voor de Grebbelinie.

Leg een robuuste ecologische verbindingszone aan tussen de Gelderse Vallei en de Veluwe.

► Leg een ecoduct aan bij Terschuur.

Stimuleer natuurinclusieve landbouw.

► Geef meer ruimte aan landschapselementen en bloemrijke graslanden.

► Verminder eutrofiëring van oppervlakte- en grondwater.

► Verminder vermesting en verzuring van de bodem.

► Verbeter de kwaliteit van kwelstromen.

Bescherm trilveen door het waterpeil te verhogen en het kwelwater langer vast te houden.

Bescherm natte en vochtige hooilanden door het waterpeil te verhogen en kwelwater langer vast te houden.

BEKEN

De Gelderse Vallei vormt een laagte tussen de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Het gebied wordt hoofdzakelijk gevoed door grondwater dat door de hoge kweldruk aan de oppervlakte komt. Diverse beken, de blauwe aders, voeren het water in noordelijke richting af naar de Randmeren. In de beekdalen komen bijzondere vegetaties voor, variërend van blauwgraslanden tot vochtige en natte (broek)bossen. De beekdalen, met daaraan verbonden flora en fauna, zijn gevoelig voor verdroging en grondwateronttrekkingen.

Water wordt te snel afgevoerd en krijgt te weinig ruimte, wat leidt tot enerzijds verdroging en anderzijds overstromingen op plekken waar dat niet wenselijk is. De beken missen karakteristieke morfologische kenmerken en hebben vaak een slechte waterkwaliteit.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Door meer uit te gaan van natuurlijke processen en de beken en beekdalen letterlijk meer ruimte te geven, wordt de 'sponswerking' vergroot. De beken worden zo de ecologische dragers van het landschap. Aquatische en terrestrische ecosystemen krijgen hierdoor een oppepper. Beekdalen krijgen een belangrijke functie voor waterberging waarin beken vrij kunnen meanderen. Karakteristieke flora zijn de grote muggenorchis, vetblad en bosanemoon.

Spontane ontwikkeling van beekbegeleidend bos en andere vegetatie in de beekdalen geeft ruimte voor sedimentatie- en erosieprocessen en leidt tot een betere sponswerking. Ook ontstaan zo waardevolle ecologische verbindingen. Minder intensief grondgebruik met een gezond bodem- en watermilieu in de stroomgebieden zorgt ervoor dat de waterkwaliteit verbetert: een wenkend perspectief voor watergebonden soorten als vissen, libellen, vogels en planten als de slanke sleutelbloem.

Onze iconen

DE BEEKJUFFER

DE GROTE GELE
KWIKSTAART

DE LAATVIEGER

DE STEENUIL

DE BUNZING

DE DAS

Onze iconen

KLEINSCHALIG LANDSCHAP

Naast de 'blauwe dooradering' van het gebied is er sprake van een hoge variatie in landschapselementen zoals houtwallen, houtsingels, bosschages, bomenrijen en poelen. De ruimtelijke structuur voorziet in veel geleidelijke overgangen tussen open (grasland) percelen en kleine landschapselementen wat een mooie combinatie geeft van broed-, schuil- en foerageerplaatsen.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Het historische, kleinschalige landschapsbeeld, geënt op verschillen in bodem, water en geomorfologie, is hersteld. De Gelderse Vallei staat bekend om het fijnmazige, groene netwerk van aaneengesloten landschapselementen, zoals houtwallen, singels, bosjes, poelen, kruidenrijke zomen en kenmerkende 'kampjes' met natuurakkers. Door de groene dooradering functioneert het als een samenhangend ecologisch netwerk voor allerlei soorten. Ook op regionale schaal: de ecologische verbinding met de Veluwe wordt gebruikt door kleine én grote diersoorten. Daardoor zijn populaties goed beschermd en levensvatbaar, want er zijn voldoende uitwisselingsmogelijkheden en geschikte habitats. De transitie naar natuurinclusieve landbouw, in combinatie met de realisatie van meer natuur, heeft ertoe geleid dat de bodem- en waterkwaliteit sterk is verbeterd. Kortom: een toekomstbestendig landelijk gebied met een gezonde leefomgeving voor plant, dier en mens.

NATTE HOOILANDEN, VEEN EN MOERAS

In de Gelderse Vallei liggen veel laagten waar kwel aan de oppervlakte komt. Het Binnenveld, met daarin De Grift centraal, is als laagveen- en beekdalgebied het grootste voorbeeld. In het noordelijke Binnenveld zijn ondanks turfwinning resten van een veengebied bewaard gebleven: De Hel en de Blauwe Hel. Ze grenzen nagenoeg aan een blauwgrasland op de Gelderse flank van het beekdal; de Bennekomse Meent. Verder naar het noordoosten liggen nog enkele natuurkernen met waardevolle natte schaalgraslanden, zoals het Meeuwenkampje, Groot Zandbrink en Bloeidaal.

Door landbouw, waterwinning en verstedelijking past de waterhuishouding steeds minder bij het natuurlijke systeem in het gebied. In combinatie met de vermessing en stikstofdepositie is de natuur onder grote druk komen te staan.

TOEKOMSTPERSPECTIEF (2050)

Door verdrogingsbestrijding kan het schone kalkrijke kwelwater de natuurkernen weer bereiken en de verzuring terugdringen. Blauwgraslanden hebben zich kunnen herstellen en uitbreiden. Het leefgebied van vetblad en gentiaanblauwtje zijn net op tijd hersteld. In De Hel en de Blauwe Hel veert het trilveen op, samen met ander laagveennatuur. Trilveen is een zeldzaam vegetatietype op een bodem die bijna permanent verzadigd is met vooral grondwater (kwel). Door de aanvoer van voedselarm en mineraalrijk grondwater zijn hier beschermde planten te vinden als zeldzame zeggen, grote boterbloem, moeraskartelblad, waterdrieblad, melkviooltje en geel schorpioenmos. Deze soorten zijn extreem gevoelig voor watervervuiling en verzuring. Ze vormen zo een graadmeter van een schoon leefmilieu en dit komt ook allerlei (kleine) dieren en uiteindelijk de mens ten goede. Andere natte natuur is voedselrijker en speelt een belangrijke rol in de waterberging in het gebied. De overgangen tussen (natuurinclusief) agrarisch gebied en de natuurkernen zijn geleidelijk en sluiten logisch aan bij het natuurlijke systeem.

Onze iconen

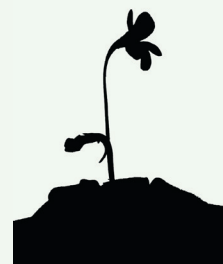
HET GENTIAANBLAUWTJE

DE WATERSNIP

DE KWARTEL

VETBLAD

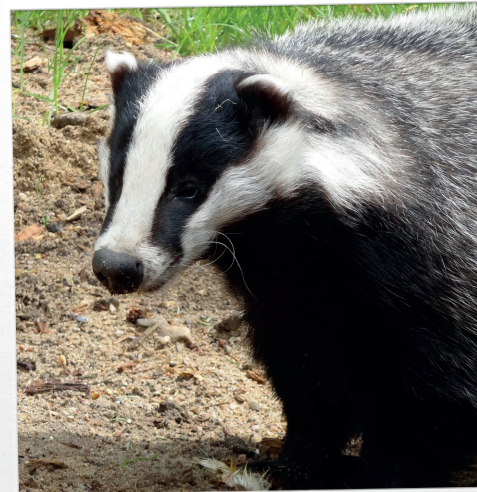

KLOKJESGENTIAAN

▼
NATTE HOOILANDEN

▼
DE DAS

▼
DE GROTE GELE KWIKSTAART

“In De Hel en de Blauwe Hel veert het trilveen op, samen met ander laagveennatuur.”

▼
KLEINSCHALIG LANDSCHAP

▼
MOERAS

▼
TRILVEEN

▼
DE STEENUIL

NATUUR IN EN OM DE STAD

De natuurvisie draait om het buitengebied, maar laten we de stad niet vergeten. Voor iedere bewoner begint natuur bij de voordeur. De toegenomen vergroening in de stad zorgt voor een leefbaar en toekomstbestendig klimaat. Daken, gevels, tuinen en andere onnodig verharde plekken zijn ingericht als groene oase met inheemse beplanting. De stad is daardoor bestand tegen hittestress en extreme regenval. De bebouwing is biobased en natuurinclusief en biedt volop nestgelegenheid voor dieren. Op daken en tuinen wordt op een kleinschalige manier voedsel verbouwd. De stadscentra hebben een groen en waterrijk netwerk en verbinden zo de stad met het buitengebied. De stad is daarmee onderdeel van het natuurlijke systeem geworden.

ontwerp: subsoda · illustraties: Eelenwoude

De Natuurvisie Utrecht 2050 is een initiatief van de Oostbroekorganisaties; een Utrechts samenwerkingsverband van:

